

A Small War with Large Possible Consequences

Abstrakt:

Francouzská armáda zahájila 11. ledna 2013 vojenskou operaci s cílem zastavit postup islamistických ozbrojených skupin, které kontrolovaly sever Mali. Bezprostředním důvodem bylo ohrožení energetických zdrojů v Alžíru, plynovody Madgaz, MEG, Trans Mediterranean a Greenstream. Obecně se nutnost této intervence uznává. O oprávněnosti zásahu v Mali bylo rozhodnuto na základě několika rezolucí Rady bezpečnosti OSN. Operace se zúčastňují i jednotky Armády České republiky na základě rezoluce č. 2071 a žádosti malijské vlády. Autor seznamuje čtenáře s důvody nestability v regionu, popisuje aktuální bezpečnostní situaci a uvádí několik scénářů dalšího možného vývoje.

Abstract:

On January 11, 2013, the French army opened the military operation with the aim to halt the progress of Islamist armed groups, controlling north of Mali. The factual impulses for intervention were endangered pipelines in Algeria, Madgaz, MEG, Trans Mediterranean, and Greenstream. Generally, the intervention was justified by several UN Security Council Resolutions. Even the military units of the Army of the Czech Republic have taken part in the Operation, backed by Resolution 2071, and at the request of Mali government. The author familiarizes readers with roots of instability in this region and actual security state of affairs. Finally he presents several scenarios of subsequent possible developments.

Klíčová slova:

Francouzská armáda, islamistické ozbrojené skupiny, ohrožení energetických zdrojů, rezoluce Rady bezpečnosti OSN, jednotky Armády České republiky.

Key words:

French army, Islamist armed groups, endangering pipelines, UN Security Council Resolutions, military units of the Army of the Czech Republic.

Konflikt v Mali je pro Evropany vzdálený. Přesto se každého z nich týká z několika hledisek. Válka mezi muslimy v islámské zemi se změnila na konflikt mezi státy NATO a islamistickými teroristy, kteří v sousední zemi ohrožují energetické zdroje a v dalších afrických zemích realizují teroristické útoky a oficiálně nábožensky

motivovaný teror proti křesťanskému a nedostatečně ortodoxnímu muslimskému obyvatelstvu. Mediální informace z oblasti jsou mnohdy šablonovité a mohou vytvářet zjednodušená a nesprávná hodnocení.

Aktuální i perspektivní bezpečnostní situaci Mali a okolních států je třeba vidět v širších souvislostech, a to v několika rovinách. Proto se článek zabývá širším spektrem otázek s cílem poskytnout informace (dostupné z veřejných zdrojů) k vytvoření si vlastních názorů a závěrů čtenáře.

Jednou z otázek je samotné zařazení konfliktu. V současné době totiž evidentně selhává i relativně nová terminologie. Neexistuje jednotně akceptovaná definice terorismu, a rovněž označení asymetrický konflikt či válka nízké intenzity může mít jako základ celé spektrum jevů, které jsou se zažitými pohledy a přístupy v rozporu. Dokladem je kniha *Low Intensity Operations* Franka E. Kitsona (viz přehled užití literatury za článkem), který je považován za autora slovního spojení *konflikt nízké intenzity* z moderního hlediska. V Mali evidentně dochází k prolínání domácí občanské války s mezinárodním bojem proti terorismu, tichým bojem velmocí o suroviny a etnickými konflikty v okolních zemích.

Na ozbrojený konflikt (který má charakter války) v Mali může být několik názorů. Ze širšího politického pohledu lze říci, že válka v Mali je pokračováním takzvaného „arabského jara“, které je v podstatě rovněž „africkým jarem“, neboť stále více rebelií vzniká v Africe, jen nejsou tak mediálně zajímavé aby se o nich Evropané dozvídali.

„Arabské jaro“ bylo možná z počátku sociálně-politickým problémem, avšak jeho nedělitelným výsledkem je posílení agresivního islamismu v celém regionu. Typickým příkladem prolínání různých regionálních bezpečnostních problémů je nedávná občanská válka ve Středoafrické republice. Koalice protivládních skupin s názvem *Seleka* za necelý měsíc tažením ze severu na jih obsadila zhruba 60 % území státu. Rebelové byli zastaveni počátkem ledna 2013 přibližně 70 km od hlavního města Bangui. Napomohla tomu formace o počtu podle různých zdrojů 300 až 500 vojáků mezinárodních sil FOMAC (Forces Multinational Afrique Central) z Gabunu a Kamerunu, možná i dalších zemí organizace Hospodářského společenství středoafriických zemí ECCAS (Economic Community of Central African States) a 100 francouzských výsadkářů. Boje ukončilo 13. ledna podepsání příměří s příslibem vypsání voleb pod mezinárodní kontrolou. Takový scénář lze označit jako úspěšnou vojenskou mírotvornou politiku. Jenže boje byly nedávno obnoveny a rebelové obsadili i hlavní město. Taková a jiné krátké války v buši jsou dokladem latentní nestability v celé oblasti a nevyřešených mezietnických vztahů. [1]

Důvody nestability v regionu

Výše uvedené „jaro“ oslavované leckde jako vítězství demokracie je však evidentním vítězstvím agresivního islamismu, který stojí až na nepatrné výjimky za teroristickými činy posledních dvaceti let v globálním měřítku. Další vývoj v islamizujících se zemích lze obtížně odhadnout. Avšak zřejmá neschopnost náboženských vůdců vyřešit sociální problémy ekonomickou cestou může logicky vést k osvědčenému jednoduchému ideologickému řešení k odvedení pozornosti davu, tedy označením nepřítele. Odraz „jara“ se posouvá dále na jih do stepního pásu v Africe, takzvaného Sahelu (pás území o šířce

zhruba 300 až 500 km, který zasahuje na území států Mauretánie, Senegal, Mali, Burkina Faso, Niger, Čad, Súdán a Eritrea), kde již řadu let působí islamistické skupiny, které využívají podporu tamního chudého obyvatelstva.

Bez ohledu na veškeré ideologické přívlastky, jimiž se bojující strany ohání, jsou africké revoluce především sociálním problémem vyvolaným populační explozí. Představa, že tam někdo reálně bojuje za demokracii a lidská práva v evropském pojetí či chápání, je do značné míry mimo realitu, zvláště v tamním, většinou kmenovém uspořádání společnosti. Bojuje se o moc a slabší strana se snaží líbivou rétorikou získat zahraniční pomoc. Ta konflikt obvykle protahuje a zvyšuje ztráty lidské i materiální, především civilního obyvatelstva. Navíc vede k závislosti na těch, kteří pomoc poskytou. Výsledkem je kromě obvyklého poválečného propadu životní úrovně především dlouhodobě nepřekročitelná hranice mrtvých, vzájemné nenávisti a pomsty. To vše vidíme na Balkáně, v Iráku, Afghánistánu i Libyi.

Populační exploze v oblasti Blízkého a Středního východu a převážné části Afriky dříve dlouhodobě eliminovalo několika faktorů, konkrétně nemoci, hlad a kmenové války, ve starších dobách rovněž lov otroků.

V mnoha zemích však omezil působnost výše uvedených faktorů prací nepodložený zisk z exportu surovin, jenž umožňuje realizaci rozsáhlých sociálních programů. Dokladem jsou ropná království a emiráty, které nikoho nenapadají, a rovněž uvnitř je relativní politický klid. K němu ovšem přispívá i početná policie a nikým nekritizované přezírání takzvaných lidských práv. Ovšem většina těchto zemí je velmi malá a skládá se pouze z příslušníků několika původních kmenů, kteří mají jako jediní občanská práva a jsou schopni spolupracovat výměnou za bezpracný blahobyt ropného sociálního systému. Početnější cizinci obvykle občanská práva nemají a bez ohledu na délku pobytu nemožnou, s výjimkou sňatku cizinky s domácím mužem nebo adopcí, získat státní občanství. Jenže udržení požadované životní úrovně včetně bezplatného zdravotnictví, školství a dotovaných potravin začíná být při obrovském nárůstu počtu obyvatel nad možností i bohatších zemí. Oslavované „arabské jaro“ není nic jiného než vzpoura těch, kterým klesá životní úroveň a nevidí další perspektivu.

Další cestou, jež omezuje snižování počtu obyvatel působením přírodních a společenských zákonů, je zahraniční pomoc chudým zemím, převážně z Evropy a USA. Podle zjištění americké diplomacie z období Condoleezy Riceové je však přímá potravinová a materiální pomoc formou darů mnohdy kontraproduktivní, protože nemotivuje k práci. Navíc je z velké části rozkrádána, prodávána na černém trhu nebo přímo využita ve prospěch zločineckých či teroristických organizací. Typickým příkladem jsou nejen Somálsko a další africké země, ale rovněž některé oblasti Iráku a Afghánistánu. [2]

Pokud by dárcovské státy chtěly materiál či finanční dotace účinně chránit, stala by se z humanitární pomoci nákladná, ba i nebezpečná vojenská operace. Typickým příkladem je Somálsko. V extrémních případech nemusí mít taková pomoc ani formu neplánované podpory teroristům, stačí když existenčně zajišťuje jejich rodiny, o něž se nemusejí starat a mohou se věnovat válčení a kořistění.

V regionu se hojně vyskytují i další známé problémy, jako rozbujelá korupce a rozkrádání státního majetku, což je dáno především kmenovou základnou obyvatelstva a z ní vyplývajícím nepotismem politiků. V Mali nelze rovněž pominout historický vývoj, kdy v době francouzské kolonizace upadl jednoduchý domácí průmysl a řemesla a následných třicet let afrokomunistické vlády se spíše orientovalo na budování vzdušných

zámeků a boj proti imaginárnímu nepříteli (s výjimkou Tuaregů). Následná transformace k tržnímu hospodářství dále prohloubila sociální napětí v zemi.

Paradoxně a z určitého úhlu pohledu nelze popřít, že nezanedbatelným stabilizačním faktorem z hlediska evropské bezpečnosti byly, případně jsou autoritativní i militantní diktátorské režimy, například v Iráku, Libyi a Sýrii. Jejich vůdcové většinou dokázali utlumit různé lokální vzpoury vlastních obyvatel, včetně infiltrace teroristů, a udržet tak následné problémy především mimo hranice Evropy. Dokladem je aktuální hrozba dalšího nárůstu nevídané imigrace ze severní Afriky, především do Itálie, kde z ní vzniká vážný politický problém. Likvidace režimů, které se sice rigorózně neřídí ideologií demokracie a lidských práv v Libyi, Egyptě, možná i v Sýrii, vede k internacionalizaci dříve vnitřních problémů, které budou muset řešit státy EU a NATO na svůj účet. Z hlediska posouzení dosažených výsledků lze konstatovat, že výpravy do Iráku, Afghánistánu, Somálska, Libye, Sýrie či Mali pod prapory demokracie a lidských práv vedou k tomu, že Evropané přebírají cizí války se všemi důsledky. Zdaleka ne vždy je to pro Evropu výhodné.

V celém pásu severní Afriky a jeho pokračování přes Blízký a Střední východ k Íránu a Afghánistánu ubývá států, které neovládají islamistické režimy. Jako hlavní opory demokratičtějších forem vlády zůstávají v oblasti mimo Izraele především Jordánsko a Turecko. Turecká armáda byla po dobu téměř sta let pojistkou proti návratu k ideologicko-náboženské formě vlády. Díky tomu se Turecko stalo nejprogresivnější zemí v regionu s úzkými vztahy na Evropu a USA. I zde však plíživá islamizace dávno překročila úroveň, kterou by byl ochoten akceptovat Mustafa Kemal (Atatürk), zakladatel moderního Turecka.

Jedním z projevů chudoby, ale také organizovaného zločinu je rovněž řada let trvajících problémů pirátských útoků v prostoru kolem břehů Somálska. I když došlo díky extrémně drahému nasazení námořních sil řady zemí k výraznému poklesu jejich počtu, výnosy z výkupných zaplacených za unesené turisty, odborníky a lodě především evropskými zeměmi vydělaly teroristickým organizacím, hlavně africké větvi al-Ká'idy miliony USD a eur, které jí umožnily pokračovat v činnosti a posilovat svoji přítomnost i v severní části tohoto kontinentu. Podobnou akcí byl nedávný útok na pouštní plynárenský komplex u města Ajn Amanás v Alžírě, kde bylo vzato velké množství rukojmích. Mimo oficiálních požadavků, které akci politicky zdůvodňovaly, bylo pravděpodobné vymáhání výkupného za evropské odborníky, což ukončil úder vládních sil.

Vzhledem k přehlednému terénu, jenž eliminoval útok s využitím momentu překvapení, rozsáhlému a nepřehlednému plynárenskému komplexu a akutní hrozbě pobíjení velkého množství rukojmí teroristy, dosáhly alžírské ozbrojené síly v časovém tlaku maxima možného, a navíc převzaly zodpovědnost za složitou akci s nejistým výsledkem. Ten byl od prvopočátku dán infiltrací teroristů do plynárenského terminálu, což bylo možné pouze ve spolupráci s domácí ochrankou. Pravděpodobně se jednalo o následek šetření na bezpečnosti, protože jako ochrana nebyly nasazeny armádní či policejní jednotky. Ty převzaly ochranu terminálu až po likvidaci teroristů.

Zde je třeba zdůraznit, že mnohdy je nalezení aktuálních rozdílů mezi terorismem, vysoce organizovaným zločinem a obyčejnými lupičskými nájezdy, které provádějí dočasně vytvářené ozbrojené bandy, na hranici možností. Z hlediska efektivity jejich potírání vyvstává pouze otázka, zda se jedná o kmenové, oficiálně nábožensky nebo politicky zdůvodňované, či multietnické a multipolitické zájmové skupiny. Jednotlivé výše uvedené skupiny se mnohdy prolínají, a to jak fyzicky, tak ekonomicky. Především

z hlediska obchodu s drogami jsou mezinárodní i lokální terorismus a organizovaný zločin prakticky totéž, bez ohledu na ideologické zástěrky. [3]

Vydeme-li z oficiálně dosažitelných informací o organizaci al-Ká'ida, dojdeme ke zjištění, že její kmenoví příslušníci tvoří pouze základní velitelskou, ideologickou, případně ekonomickou skupinu lokálních bojových formací, celkem zhruba 400 osob. Více než 60 % z nich má vysokoškolské vzdělání. Obojí usnadňuje konspiraci. Kolem nich se pohybují místní političtí sympatizanti, žoldnéři i kriminální živly, které vykonávají většinu špinavé práce. Jedná se odhadem o 10 000 bojovníků, kteří se mohou stále měnit a doplňovat. Výhodou takového organizačního systému je vazba na komunitu v prostoru bojiště, takže al-Ká'ida není vnímána – na rozdíl od evropských interventů – jako cizí či zcela cizí subjekt.

K uvedeným problémům se přidávají etnické a náboženské střety a samozřejmě ilegální obchod s dalšími cennými produkty, především africkou specialitou diamanty, které jsou při vysoké ceně malé a lehké, přičemž jejich cena podle českých obchodníků dlouhodobě roste přibližně o 7 % za rok.

Podle jiných, méně rozšířených názorů se v Mali v zásadě se nejedná o nic jiného, než o jeden z lokálních konfliktů, které jsou v Africe běžné. Kdyby nehrozil bezpečnostní dopad na okolní země, případně Evropu, pravděpodobně by nevzbudil mnoho zájmu, stejně jako válka ve Středoafrické republice.

V afrických lokálních konfliktech jde již po stovky let obvykle o střety kmenů, které k sobě mnohdy mají až rasisticky nepřátelský vztah, který naše média obvykle přisuzují pouze bělochům. Rovněž nelze donekonečna zavírat oči nad faktem, že část muslimské populace se svými názory a jednáním staví dlouhodobě mimo civilizované lidstvo 21. století. Útok vedený na budovu amerického konzulátu s následnou smrtí amerického velvyslance Chrise Stevense 11. září minulého roku v libyjském Benghází, tedy symbolicky ve výroční den úspěšného teroristického útoku v USA, těžko obhájí kterýkoli obhájce islamistů. [4]

Z hlediska války v Mali vyvstává nemalý multikulturní problém. Podle zveřejněných kusých informací francouzské zpravodajské služby odjížděli z Paříže nadšení islamisté afrického původu bojovat do Mali proti vládě, tedy i francouzským vojákům, přestože jsou buď ekonomickými imigranty nebo již francouzskými občany a tvořili nemalou část voličů prezidenta Hollanda.

Nelze vyloučit, že proti francouzské armádě a jejím spojencům budou bojovat zbraněmi, které dodala Francie do Libye na boj proti Kaddáfího vládě. Pravděpodobně se jedná především o některé imigranty z Mali (ve Francii celkem zhruba 200 000), případně z Alžírsko (ve Francii celkem zhruba 800 000), kteří získali ekonomický azyl. Uvedený vývoj je dokladem faktu, že integrace etnických a náboženských cizinců v Evropě dlouhodobě selhává, s výjimkou využívání sociálního systému. Tento názor potvrzuje i nedávný výrok německé kancléřky Angely Merkelové na téma selhání integrace Turků do německé společnosti. Nepřehlédnutelný rozpor oficiální ideologie a reality multikulturalismu by rovněž stál za rozsáhlý článek nebo publikaci.

Mali a její armáda před válkou

Vnitrozemská republika ležící na veletoku Niger má rozlohu 1,24 milionu km² (Česká republika 78 864 km²), více než 14 milionů obyvatel (v roce 1998 celkem 9,8 milionu).

Z nich je 90 % muslimů a 9 % afrických animistů. Na jednu ženu připadá 6,6 dítěte, více než 40 % obyvatel je ve věku do 15 let, kolem 40 % je negramotných. Velký počet chudých dětí a nezaopatřené mládeže bez práce vytváří živnou půdou jak pro islamistickou ideologii, tak možnost вербовání dětských vojáků, což je rovněž především africký folklór. Země je pátý vývozce zlata v Africe, dále disponuje bohatými nalezišti uranu a údajně rovněž ropy. Hlavní město se jmenuje Bamako. Větší část území, především na severu, pokrývá savana a poušť, na hranici s Alžírem a Nigerem hory a pahorkatina. Ty se podle publikovaných informací stávají opěrnými body teroristických skupin, především proto, že kontrola výše uvedených států nad horskými oblastmi je minimální. Uvedená suchá část země se nazývá od doby francouzské kolonizace Azavad. V jižní části země kolem řek Niger a Senegal jsou zalesněné oblasti a značná vlhkost.

Před vypuknutím války měla armáda něco přes 7000 vojáků, z toho 400 příslušníků letectva a 40 sladkovodních námořníků. K nim lze připočíst 2000 příslušníků policie a zhruba stejný počet členů jakési národní gardy, kterou údajně tvoří z části vojenští veteráni. Pozemní síly byly formovány do čtyř motorizovaných, dvou tankových, dvou dělostřeleckých, jednoho ženijního a jednoho výsadkářského praporu. [5]

Hlavní výzbroj tvořilo 18 čínských tanků, typ 62 (některé zdroje je uvádějí jako T-55), 20 tanků T-34/85, 10 obrněných transportérů BTR-60, 40 starých sovětských obrněných transportérů BRDM-2, BTR-40 a BTR-152, 5 moderních kolových obrněných vozidel RG-31 Nyala, 20 starších sovětských tažených děl, 2 raketomety BM-21 Grad a menší množství minometů. Letectvo disponovalo zhruba 20 stíhacími letouny MiG-17a MiG-21, transportními An-24 a An-26 a vrtulníky Mi-8 a Mi-24, námořníci na řece Niger mají dva hlídkové čluny. Jako zajímavost lze uvést, že ve výzbroji letectva je uváděno šest cvičných proudových letounů L-29 Delfín československé výroby. Letuschopných je pravděpodobně jen několik novějších vrtulníků Eurocopter AS350 Ecureuil a Harbin Z-9 a část dopravních letounů. Z výše uvedené pozemní techniky pravděpodobně většina nebyla již před válkou v bojeschopném stavu. To co zbylo z armády po ústupu z Azavadu, lze označit za demoralizovanou motorizovanou pěchotu. Zhruba 500 vojáků získalo v posledním desetiletí výcvik v USA nebo pomocí amerických instruktorů v rámci programů amerického velitelství pro Afriku AFRICOM, další byli vycvičeni ve Francii nebo v okolních zemích rámci francouzských programů RECAMP a AAMLC.

Americká armáda v současné době zahajuje rozsáhlý program RAF (Regionally Aligned Forces), zahraniční spolupráce s více než 100 zeměmi. Africkou oblast bude v rámci AFRICOM zajišťovat 2. brigádní bojový tým, 1. pěší divize. Podílet se mají rovněž jednotky americké národní gardy. USA poskytovaly Mali až do vojenského puče v roce 2012 ročně ekonomickou pomoc ve výši 140 milionů USD, poté byla snížena na polovinu.

O kvalitách dosavadní nepočetné armády Mali vypovídá ilustrativně fakt, že od roku 1974 v ní získalo nejvyšší hodnost 58 generálů. Zajímavé je, že puč, který svrhl zákonného prezidenta, vedl nikoli islamista, ale absolvent několika stáží v USA, kapitán Amadou Sanogo, kterého podporovala právě ta část armády, která byla vyškolená v zahraničí.

Další z malých občanských válek?

Vše začalo jedním z opakujících se nepokojů Tuaregů, kteří tvoří asi 8 % obyvatelstva Mali, ale žijí na zhruba 60 % rozlohy státu v jeho severovýchodní části. Mimoto

se populace Tuaregů nachází v Alžírsku, Burkině Faso, Libyi a Nigeru. Tuaregové jsou Berbeři (původně severoafrická etnická skupina zatlačená Araby k jihu), mají světlejší pleť a hlavním oficiálním důvodem několika povstání v Mali je, že nechtějí být ovládnuti většinovým černošským obyvatelstvem z jihu. V 17., 18. a 19. století podnikali Tuaregové nájezdy do černošských oblastí a odváděli odtamtud otroky na prodej. Černé obyvatelstvo považovali za podřadnou rasu. Po získání nezávislosti v šedesátých letech minulého století jim to vládnoucí černoši z jihu všemožně opláceli.

Od osamostatnění počátkem šedesátých let minulého století se téměř každých deset let v Mali bojovalo. Vlády fungovaly, stejně jako v jiných afrických zemích, pouze s podporou určitých etnických skupin či kmenů. Jejich příslušníci se však považují především za příslušníky svého kmene, a až v druhé řadě za Malijce. Značné části občanů Mali tak v podstatě chybí základní pocit identifikace se státem, což ostatně není jen problém Mali.

Objektem touhy Tuaregů je nezávislý stát Azavad (různé prameny uvádějí rovněž ve formách Azawad, Azwwad, Azawd), což je údajně francouzská zkratka, která slouží k označení suché oblasti, která pokrývá většinu severního území Mali, ale zasahuje i do okolních zemí. Prakticky se shoduje s územím na kterém žije populace Tuaregů. Jedná se o dopad koloniální politiky evropských mocností, které v době dělení Afriky vytyčily hranice bez ohledu na etnické skupiny obyvatelstva. Boje za vlastní nezávislý stát začaly již v době, kdy africké kolonie získaly oficiální politickou nezávislost. Nepokoje Tuaregů v Mali byly krvavě potlačeny v šedesátých a sedmdesátých letech minulého století. Další se projevíly nevýraznými potyčkami již v roce 2009, ale vyhranění došlo až na počátku roku 2012. Tuaregové v únoru povstali a vyhnali v průběhu necelého měsíce vládní vojska z téměř celého území Azavadu, včetně měst Kidal, Gao a Timbuktu, a rovněž vojenské základny Aquel Hoc nedaleko Kidalu a v květnu 2012 vyhlásili nezávislost Azavadu. Ta jim ovšem dlouho nevydržela.

Podle oficiálních zdrojů létě došlo k zásadní změně, kterou však nepřinesla vládní vojska. Do bojů zasáhli islamističtí ozbrojenci ze severu, vesměs veteráni z válek v Libyi, Afghánistánu, Iráku, možná i Čechensku a Kosovu, společně s nimi teroristické formace z Afriky, žoldnéři z války v Libyi a v neposlední řadě i obyčejné zločinecké bandy. Jedná se především o odbočku AQIM, organizace al-Ká'ida v islámském Maghrebu (prostor takzvaného západu, který zahrnuje Alžírsko, Libyi, Maroko, Mauretánii a Tunisko), Hnutí za jednotu a džihád, které je známé pod anglickou zkratkou MUWA, dále islamistickou skupinu Ansar Dine (Obránci víry). Tyto původem různorodé válečníky spojují dva faktory, a to ideologicky islám, ekonomicky neschopnost či neochota žít se něčím jiným než válkou. Uvedený přístup k práci získali někteří z nich už v palestinských táborech, kde je platil především Sovětský svaz a další země bývalé Varšavské smlouvy. Následně v Afghánistánu, Čechensku a Kosovu naopak dostávali žold od západních zemí jako bojovníci za demokracii, a rovněž z různých ropných království a emirátů, případně z Íránu. Už to ukazuje jejich spolehlivost a ideovou pevnost. Nemuseli pracovat a mohli se oddávat válčení a obchodu s drogami, který tvoří spolu s únosy hlavní zdroj jejich příjmů. Z ekonomického hlediska se tedy jedná o skupiny organizovaných zločinců. Mnozí z těch, kteří přežili, se díky poměrně dlouhé bojové praxi stali opravdovými otrlými vojenskými profesionály. Navíc agresivní vyznavači islámu je vesměs prezentují jako „boží bojovníky za víru“, takže se cítí nadlidmi povýšenými nad nevěřící i ostatní

muslimy. S něčím takovým jsme se ostatně v minulosti setkali i v Evropě. Přijetí extrémní formy islámu, která jako nejvyšší projev víry uvádí mučednickou smrt, průběžné ideologicko-náboženské vymývání mozků a v některých případech i drogy, u nich výrazně snižují strach ze smrti. Islamisté v krátkém čase převzali kontrolu nad dobytým územím.

Je otázkou jak ostrý byl vlastně střet mezi Tuaregy a islamistickými teroristy na obrovském území. [6] Zde ovšem nelze přehlédnout fakt, že islamistická skupina Ansar Dine je některými odborníky označována jako tuaregská. Mimo to přesně nezjištěné počty Tuaregů vyrazily v roce 2011 do Libye, byly vyzbrojeny francouzskými zbraněmi, a vrátili se domů, aniž by se účastnily bojů proti libyjské vládě. Další Tuaregové sloužili jako žoldnéři Muammaru Kaddáfimu, po jeho porážce se účastnili rabování a taktéž se vrátili domů, rovněž se zbraněmi, které využili v Mali.

Tuaregy proto nelze vnímat jako jednotnou skupinu s jednotnými zájmy. Vystává otázka, kdo byl kdo už při tažení Tuaregů na jih. Podle některých zdrojů tvoří Tuaregové – známí jako dobří válečníci a znalci terénu – kolem 30 % z celkového počtu islamistických bojovníků v Mali. Situace ve druhé fázi bojů se proto jeví spíše jako střet různých skupin Tuaregů, z nichž jedna využila zahraniční podporu k získání převahy na dobytém území. Tím byl zároveň vytvořen prostor k realizaci zájmů zahraničních džihádistů. Svým způsobem se jedná o skvělý vojensko-politický tah islamistů, kteří levně získali rozhodující podíl na cizím vojenském vítězství a moc nad rozsáhlým územím. Někteří z nich však začali po převzetí moci v praxi realizovat svoji verzi humanity a demokracie cestou podřezávání krků a sekání rukou podle zákonů šaría. [7]

Z uvedeného vyplývá, že zahraniční bojovníci jsou v Mali vlastně v menšině a hlavní bojovou sílu tvoří ozbrojenci domácího původu, konkrétně Tuaregové, dezertéři z armády a naverbovaní žoldáci. V takovém případě se vlastně jedná o občanskou válku a do určité míry se mění i pohled z hlediska mezinárodních bezpečnostních rizik.

Vojenský puč a vojenské neúspěchy

V minulém roce došlo v Mali k povstání armády a sesazení prezidenta Amadou Toumani Tourého a vlády. Taková povstání jsou zvláště v chudých afrických zemích běžným folklórem. Nespokojení vojáci, kteří nedostanou slíbenou odměnu, buď začnou rabovat majetek civilního obyvatelstva, nebo sesadí vládu a vykradou státní pokladnu. Někdy se prostě jedná o boj kmenových náčelníků o moc.

V roce 2012 došlo k několika změnám. Válka evidentně nebyla pro vládní vojska obvyklým vítězným tažením proti povstalcům na severu. Přitom islamisticko-tuaregská formace mohla dobýt jen několik nevalně hájených bodů, což by stát rozměrů Mali nemělo ohrozit. Navíc Mali je na útoky ze severu zvyklá. Tuaregové a jiní Arabové tam totiž prováděli dlouhodobě hony na otroky, které buď lovili sami nebo kupovali od černošských náčelníků, a dříve prodávali bílým obchodníkům, později, ještě po druhé světové válce, do některých arabských zemí. Faktem je, že veteráni i noví bojovníci za islám výrazně přitvrdili a kromě loupění a zavádění islámského práva podřezali některé zajaté vládní vojáky.

To podnítilo mohutnou demonstraci v Bamaku, kterou vedly manželky povražděných vojáků. Přitom obvinily vládu, především prezidenta, že nechal svoje vojáky bezbranné. Ten však byl dlouhodobě ve složité situaci. Mali se totiž pod jeho vedením

vrhla do ekonomické transformace k tržnímu hospodářství, za což získala i mezinárodní ocenění. Armáda však z výsledků neprofitovala, s výjimkou nárůstu počtu dobře placených úředníků a generálů na ministerstvu obrany, a dostala se díky úsporným opatřením na hranici nebojeschopnosti. Po vypuknutí bojů s Tuaregy a důstojnickém puči bylo na zemi uvaleno mezinárodní zbrojní embargo, takže se nepodařilo realizovat dovoz výzbroje z Bulharska a naší republiky. Vyložení lodě s bulharskými obrněnými transportéry BTR-60 a municí zakázala vláda Guineje.

Armáda Mali tak díky mezinárodnímu mírotvornému optimismu nedostala výzbroj potřebnou pro boj s islamisty. Následoval vojenský převrat vedený skupinou důstojníků vyškolených v USA, kteří si dali jméno Národní výbor pro obnovu demokracie a obnovu státu, svržení prezidenta a vyhnání do exilu, zatčení některých členů vlády, to vše měsíc před řádnými volbami. Jako dočasný prezident byl dosazen s požehnáním Hospodářského společenství západoafrických států ECOWAS (CEDEAO) frankofilní politik Dioncounda Traore, který neprodleně požádal o zahraniční vojenskou pomoc.

Přitom boje, které probíhaly na severu Mali, nemohly být vzhledem k počtu nasazených sil nijak prudké. Ze strany islamistů se jednalo pravděpodobně o využití momentu překvapení kombinovaného s podporou části domácího obyvatelstva i vládních sil. Islamističtí „revolucionáři“ ovládli především pouštní a stepní oblast a posunuli hranici původního postupu Tuaregů poněkud jižněji do zeleného pásma, kde se nalézají více měst. Přitom je neuvěřitelné, že početnější vládní síly se nedokázaly opřít ani o obydlené aglomerace, které tvoří přirozené a účinné pevnosti, zvláště proti útočníkům, kteří nedisponují těžkými zbraněmi a letectvem.

Je evidentní, že armáda postrádala morálku, dobrou, ne-li aspoň funkční výzbroj a pravděpodobně i dostatečný výcvik. Nelze vyloučit, že postrádala i podporu obyvatelstva, zvláště ve tradičních tuarežských městech jako Timbuktu.

Proti ní stáli ostřílení, takticky schopnější veteráni, kteří mohli vítězství dále rozšiřovat. Díky zmatkům v zemi dobyli do deseti dnů po vojenském převratu uvedený pás měst ve středu státu. Vítězní islamisté se však věnovali stále více ideologické práci, která měla vést k posílení jejich řad a upevnění pozic v oblasti, zatímco vládní vojska si na ně netroufala. Přitom nelze přehlížet, že zvláště v islámském prostředí se islám stává náboženstvím chudých a utlačovaných Asie a Afriky. V rámci al-Ká'idy představuje největší problém právě nábožensko-ideologická složka problému. Vojenští vůdcové by možná ukončili boj a užívali si vítězství a získaného majetku, avšak mullahové (kněží) je jako politruci tlačí dál k násilnému šíření víry.

Nelze vyloučit, že islamisté s dalším postupem na jih ani nepočítali. Obsazením Azavadu si vytvořili rozsáhlou základnu, která hraničila s několika státy, přičemž Tuaregové se mohli na mezinárodním fóru dovolávat práva na vlastní stát, stejně jako například kosovští Albánci. Mimoto další postup na jih hrozil zásahem zvenčí. [8]

Závěrem můžeme uvést hlavní výzbroj islamistů. Jedná se o jejich oblíbené terénní automobily koncepce pick-up, nejlépe Toyota, útočné pušky AK-47, odstřelovačské pušky SVD pancéřovky RPG-7, kulomety řady PK, DŠKM a KPV, minomety ráže 82 mm a přenosné protiletadlové raketové komplety Strela-2 a Stinger. Mimo uvedené výzbroje disponují kořistí z Libye a z bojů v Mali, kde získali i dělostřelecké zbraně a obrněná vozidla.

Informace o islamistických a teroristických organizacích Harakat Ankar al-Din, Mouvement national pour la libération de l'Azawad (MNLA), Movement for Oneness

and Jihad in West Africa (MOJWA), The Tariq ibn Ziyad Battalion, případně dalších, se vyskytují na internetu.

Francouzské síly v Africe a Mali

Francie spolu s Velkou Británií ovládala až do poloviny minulého století většinu rozlohy Afriky. Přitom bylo potlačeno několik povstání velkého rozsahu. Mali spadá do oblasti, která nesla název Francouzská západní Afrika (Afrique occidentale Française), která existovala v období 1895 až 1958. Skládala se z kolonií nebo polokoloniálních území známých pod jmény, která v některých případech zůstala zachována: Mauretánie, Senegal, Francouzský Súdán (v současnosti Mali), Francouzská Guinea, Pobřeží slonoviny, Horní Volta (v současnosti Burkina Faso), Dahome (v současnosti Benin) a Niger. Hranice mezi koloniemi se nalézaly jinde než v současnosti a mnohdy byly namalovány bez znalosti terénu a etnik, pouze přímkou na mapě.

Typickým příkladem takového řešení je právě Mali. Pořádek udržovaly koloniální jednotky a cizinecká legie. Poměrně rozsáhlé vojenské protipovstalecké operace se odehrávaly v Alžíru, který má s Mali dlouhé hranice. V Africe se v době druhé světové války uchytil francouzský odboj vedený Charlesem de Gaullem. V jeho útvech proto sloužilo i značné množství Afričanů. Po druhé světové válce došlo k povstání v Alžíru, které bylo ukončeno odchodem francouzských jednotek a převážné většiny Evropanů, kteří tam žili po několik generací. [9]

Francie má v současnosti stále základny v Dakaru (Senegal), v Libreville (Gabon) a v Džibúti (Džibutsko). Dále může na základě svých dřívějších misí operovat z Ndžameny (Čad), Bangui (Středoafriická republika) a Abidžanu (Pobřeží slonoviny). Celkově se v Africe v posledních dvaceti letech angažovalo kolem 12 000 francouzských vojáků, a to úspěšně. Výhodou při těchto akcích je znalost terénu bývalých kolonií a řada oficiálních i neoficiálních kontaktů. K tomu napomáhá jednak francouzský školicí institut IHEDN (Institut des Hautes Études de Défense Nationale) pro zahraniční armády, které absolvují i důstojníci z afrických zemí. Na získávání informací se podílí rovněž středisko přípravy zpravodajské činnosti a cizích jazyků CFRIA (Centre de Formation au Renseignement Interarmées).

V prvním období intervence zasahovaly v Mali, podle oficiálních informací, relativně slabé síly, avšak průběžně byl počet francouzských vojáků navýšen, do poloviny března, na zhruba 3500, přičemž další informace již byly zveřejňovány méně. Tyto počty se postupně, v závislosti na vývoji situace, mění.

Operace Servat

Ohrožení energetických zdrojů v Alžíru odkud směřuje do Evropy plynovody Maggaz (8 miliard m³/rok), MEG (12 miliard m³/rok), Trans Mediterranean (30 miliard m³/rok) a Greenstream (11 miliard m³/rok) a více či méně reálné spojení tamních teroristů s válkou v Mali, vedlo k rozhodnutí Francie podniknout akci vojenskými silami. Zde se opět projevila kombinace nezájmu o problémy Afriky a těžkopádnosti rozhodování v rámci skupiny demokratických zemí. Státy ECOWAS (CEDEAO) bez odezvy upozorňovaly již na jaře 2012 na nebezpečí eskalace občanské války v Mali, transfer zbraní z Libye a nárůst počtu islamistů v oblasti. Rada bezpečnosti OSN se stavěla proti vojenské

intervenci, zato vyhlášovala embarga. Francie však v této době prozíravě dislokovala v Mali několik set vojáků, což jí umožnilo rychlé zahájení operace. Po více než půl roce ztraceného času nakonec vyrazily francouzská cizinecká legie a námořní pěchota ze základen v Senegalu a konečně i se souhlasem OSN do akce. Francouzské letectvo udeřilo z letišť v Ndžameně (Čad) a Abidžanu (Pobřeží slonoviny) úspěšně na protivníka v otevřeném terénu a pozemní síly postupovaly neméně úspěšně na severovýchod, kde se opět zmocnily měst obsazených islamisty. Došlo při tom ke ztrátě jednoho vrtulníku Gazelle a několika vojáků.

Evropská unie se 17. ledna rozhodla k provedení mise v délce 15 měsíců v Mali EUTM (European Union Training Mission Mali) s nákladem 12,3 milionu eur, které se má účastnit 250 instruktorů a 200 dalších vojáků. Předpokládá se možnost navýšení počtu vojáků i na 500. Do oblasti byli urychleně přisunuti vojáci z některých států Hospodářského společenství západoafrických států, což jsou zčásti bývalé francouzské kolonie Benin, Burkina Faso, Gambie, Ghana, Guinea-Bissau, Kapverdy, Libérie, Mali, Niger, Nigérie, Pobřeží slonoviny, Senegal, Sierra Leone a Togo. [10]

Tato oficiálně ekonomická organizace má svoji vojenskou složku, která nese v angličtině označení ECOMOG (Economic Community of West African States Monitoring Group). Mělo by se jednat o pozorovatelský tým, ale v praxi plní či má plnit úkoly sil rychlé reakce. Do Mali v průběhu ledna až března postupně dorazily v rámci operace mezinárodní podpůrná mise pro Mali AFISMA (African-Led International Support Mission to Mali) vojenské jednotky z Beninu (650), Burkiny Faso (500), Čadu (2 000), Ghany (120), Guineje (150), Libérie (100), Nigeru (650), Nigérie (1200), Pobřeží slonoviny (500), Sierry Leone (500), Senegalu (500) a Toga (730). Z nich pravděpodobně nejvyšší bojovou hodnotu mají vojáci ze Senegalu, kteří jsou pod stálou francouzskou kontrolou a navazují na tradici slavných senegalských střelců francouzské armády, a nejlépe vybavení vojáci z bohaté Nigérie. [11]

Francouzská armáda disponující obrovskou technologickou převahou obsadila s nevelkou pomocí domácích ozbrojenců, včetně některých kmenů Tuaregů a příslušníků monitorovacích jednotek ECOMOG, především jižní část území Azavadu, přesněji tamní města a jejich okolí. Postup od Bamaka směřoval dvěma proudy. Severní obsadil města Diabaly, Timbuktu a Kidal, zatímco jižní proud Mopti, Douetza a Gao a podílel se rovněž na dobytí Kidalu.

Podle jiných informačních zdrojů vyhnali islamisty z Kidalu Tuaregové. Není jasné, jaká je situace ve střední a severní části Azavadu. Na plnou kontrolu a obsazení tohoto obrovského prostoru by totiž nestačila ani celá francouzská armáda. Nasazení francouzských speciálních jednotek s leteckou podporou bylo hlášeno také na severu v horách, které sousedí s Mauretánií a Alžírskem. Pravděpodobně se však jedná o pohoří Adrar des Iforas, které je na severovýchodě. Tam jsou výhodnější podmínky pro krytí a vytváření úkrytů či opevněných postavení islamistů s možností unikat do okolních zemí. Výhodou pro expediční síly je především plochý a poměrně přehledný terén severní části Mali, jenž umožňuje účinné nasazení obrněné techniky, dělostřelectva a letectva vůči protivníkovi, který nemá srovnatelnou palebnou sílu a hledá obtížné úkryty.

S urychlením transportu vojsk a techniky z Francie pomohlo americké letectvo (3x C-17), britské transportní letectvo (C-17) a ruská letecká společnost Volga Dněpr svými osvědčenými An-124 Ruslan. S transportem pomohly i další státy, konkrétně Kanada, Německo a Nizozemsko. Americké letectvo nasadilo v oblasti rovněž průzkumné

letouny U-2, bezpilotní letouny RQ-4 Global Hawk a MQ-9 Reaper z dočasné základny v Nigeru, dále letouny elektronického průzkumu EP-3 Ariés v neupřesněném počtu. S tankováním francouzského letectva ve vzduchu údajně pomáhají americké KC-135. Britské letectvo poslalo do oblasti jeden průzkumný letoun ASTOR.

Největší politické a bezpečnostní břímě neslo Alžírsko, které bylo požádáno o povolení mezipřistání francouzských a dalších transportních letounů. Když po určitém váhání umožnilo realizaci letecké přepravy francouzských sil do Mali, stalo se terčem islamistické kritiky, která vyvrcholila teroristickým útokem na ropný terminál Ajn Amanas. Ten byl oficiálně zdůvodněn právě pomocí alžírské vlády Francii při expedici proti islamistům do Mali. Přitom situace v zemi má daleko ke stabilitě po dlouhých bojích s teroristy a vývoj v některých okolních zemích, především v Libyi, k bezpečnostním jistotám nepřispívá.

Další státy slíbily logistickou pomoc, hlavně výcvik vojáků. Vzniká tak situace, kdy snad každou jednotku armády Mali bude cvičit někdo jiný. Ostatně již před vypuknutím bojů s islamisty působilo v Mali údajně kolem 400 zahraničních vojenských a bezpečnostních instruktorů, přesto se armáda ukázala jako nebojeschopná, postrádající bojovou morálku. Jedním z možných řešení do budoucna je z hlediska nedostatku vojáků využití *kontraktorů* afrického původu. Řada válek vyprodukovala schopné bojovníky, kteří jsou v mnoha případech nezaměstnaní. Někteří z nich, především na jihu Afriky, mají i rozsáhlé velitelské zkušenosti.

Stejně jako za akce proti Libyi se ukázalo, že evropské státy nejsou schopny samostatně realizovat ani rychlou vojenskou operaci středního rozsahu s transportem několika tisíc vojáků a jejich techniky na vzdálenost několika tisíc kilometrů a jejich informační zabezpečení. Opět se ukázala jako nezbytná vojenská pomoc USA.

Výsledkem bojů v únoru a březnu se stala příprava mírových jednání s Tuaregy a vyřizování účtů. Při nich pro změnu bojovníci z jihu pobíjeli některé svoje spoluobčany jen proto, že mají světlejší plet'. Podle údajů ze zahraničí proto uprchlo do Mauretánie kolem 70 000 Tuaregů, kteří žijí v uprchlických táborech.

Islamisté byli vyhnáni z měst na sever, ale jaký bude dlouhodobý bezpečnostní dopad konfliktu v Mali není prozatím zcela jasné. Většina obyvatel je ráda, že se zbavila útočníků ze severu, se kterými mají neblahé historické zkušenosti. Nezanedbatelná část Tuaregů s evropskou intervencí nesouhlasí, protože přináší návrat vládnoucích černochů z jihu. Rozsáhlé území je navíc obtížně kontrolovatelné, takže nelze vyloučit vypuknutí latentní partyzánské války, jaká probíhala dlouhá léta například na Západní Saharě pod praporem fronty Polisario. Jejím výsledkem je dlouhodobě fakticky existující, avšak právně neuznaný berberský stát, který má blízko právě k Tuaregům.

Aktuální výzbroj francouzských sil

V regionu působilo do minimálně konce března rovněž francouzské letectvo. Jednalo se o čtyři víceúčelové bojové letouny Rafale, stejný počet Mirage 2000D a dvě průzkumné Mirage F1. Další průzkumnou činnost zajišťuje podle oficiálních zdrojů čtyři až šest námořních průzkumných letounů Bréguet Atlantique 2 a dva bezpilotní letouny Harfang, což je přestavěná evropská verze izraelského typu používaného USA jako RQ-5 Hunter, avšak v jednomotorovém provedení. Pozemní síly používají 12 vrtulníků, z toho víceúčelové SA342 Gazelle a AS532 Cougar, a tři bitevní Tigre. Některé zdroje

uvádějí jiné počty. Transport zajišťují C-130 Hercules amerického původu, francouzské C160 Transal a tankování ve vzduchu C135FR opět amerického původu. Hlavní výzbroj pozemních sil tvoří kolová průzkumná vozidla 6x6 ERC 90 Sagaie s kanonem ráže 90 mm, lehká kolová průzkumná vozidla 4x4 VBL, nákladní terénní automobily různé tonáže ACMAT VLRA, Renault G290, Sherpa a Kerax, a lehké terénní automobily Peugeot P4 (licenční Mercedes G), vezená děla CAESAR ráže 155 mm a minomety 120 mm Brandt F1. V únoru byly přisouvány tanky Leclerc, kolové obrněné transportéry VBCI a průzkumné kolové obrněná vozidla 6x6 AMX10RC. Pěchota je vyzbrojena útočnými puškami FA-MAS, odstřelovačskými puškami F2 a Hecate a kulomety Minimi, protitankovými řízenými střelami ERYX. Informace o veškeré uvedené výzbroji se vyskytují na internetu. Vojáci z Afriky a Evropy dorazili s vlastní výzbrojí a technikou.

Bojiště a možnosti

Mali je z hlediska prostoru boje poněkud nestandardní, protože se tam vyskytují prakticky všechny druhy terénu s výjimkou mořských pláží. Jih je zalesněný, v prostoru kolem řek hustě s vysokou vlhkostí. Vyskytují se i bažiny. V nejužším místě státu přechází lesní porost povlovně do stále sušší savany, která je více či méně porostlá stromy a křovinami. Prostor dále na sever zabírá poušť. Přes ni prochází hranice s Alžírskem a Mauretánií. Avšak ve střední části suchého Azavadu jsou nad městem Timbuktu – dále na severu, v kopcovitém terénu mezi pásy Hamáda el Harich a Knachtich a na úpatí hor Adrar des Iforas na východě – rozsáhlé prostory vádí, stálých toků i menších jezer, včetně bažin. Na severu se nalézá pahorkatina porostlá vegetací, na východě jsou pohoří Adrar des Iforas, kterými prochází hranice s Mauretánií, Alžírskem a Nigerem. Rozloha státu neumožňuje s dosažitelnými počty vojáků vytvoření souvislé fronty, dokonce ani ostrahy hranic. Tu mohou do určité míry, avšak s omezenou účinností, převzít bezpilotní letouny.

Forma bojové činnosti může do určité míry připomínat severoafrické bojiště za druhé světové války. V podstatě je situace obdobná jako z hlediska předpokládané všesměrové obrany dřívějšího nesmírně rozlehlého Sovětské svazu či poněkud menšího současného Ruska. Bránit účinně celou hranici prostě nebylo a není možné. Problém tvořila a tvoří rovněž nevalná úroveň, mnohdy absence pozemních komunikací.

Současné intervenční síly by se v kontinentální Mali mohly dostat i do situace spojenec-kých vojsk v kontinentálním Afghánistánu, která ovládají většinou pouze města, základny a prostor do vzdálenosti několika kilometrů kolem nich a ve dne komunikace. Protivník se pohybuje poměrně volně mezi nimi, takže může zvolit dobu a místo boje a soustředit potřebné síly k získání místní převahy, připravovat moment překvapení. Proto nemusí mít celkově ani velké počty bojovníků. Před bojem a po něm se může rozptýlit mezi civilní obyvatelstvo. Již tato realita poněkud popírá současný pohled na asymetrický konflikt.

Islamisté mohou do Mali přicházet z více směrů, a rovněž ustupovat do okolních zemí. Informace o jejich pohybu lze získávat pomocí družic, leteckého a bezpilotního průzkumu. Výsledky uvedené technické rozvědky nejsou vždy ideální, a mnohdy se lze účinně kryt s využitím jednoduchých prostředků. Francouzští vojáci zachytili celou příručku s návody jak se kryt v prostoru, kterou pro bojovníky v Mali vydala al-Ká'ida. Problém při potírání teroristů je se zajištěním přepravy vojáků na místo boje. V Azavadu, s výjimkou některých měst v jeho jižní části, nejsou letiště. Africké státy nemají dostatek

výsadkářů a letounů k přepravě jejich techniky. Rovněž zajištění aktuální letecké podpory bojových operací na prostoru téměř dvakrát větším než Francie je problém. Vrtulníky, které by mohly provádět aeromobilní výsadky běžné pěchoty, chybí, jsou pomalé, mají malý dolet. Problém by řešilo budování základen přímo v Azavadu, nejlépe v oblasti, která kontroluje vodní zdroje. Základny ovšem bude třeba bránit a zásobovat.

Vyvstává aktuální otázka, jak eliminovat pohyb a bojovou činnost islamistů v Azavadu, jestliže část z nich jsou místní obyvatelé? Kolik zahraničních islamistů vlastně zůstalo v Mali a tváří se jako domorodí Tuaregové či jejich příbuzní? Dokladem rozsahu problému je výše uvedený úspěch bojovníků Polisario na Západní Saará.

Francouzská armáda chce urychleně nakoupit v USA bojové bezpilotní letouny MQ-9 Reaper, které mohou posloužit k průzkumu i útokům na pozemní cíle. Reapery jsou ovšem pomalé a na pokrytí prostoru Mali by jich bylo třeba velké množství. Pokud by se pro ně budovaly základny v prostoru Azavadu, budou operátoři a technici potřebovat ochranu a nákladné letecké zásobování. Problém odpoutání francouzských vojsk a jejich nahrazení technikou nebude jednoduchou záležitostí, protože technika ve všech případech vojáky a jejich počet na bojišti nenahradí. Pouhých několik tisíc afrických vojáků nemůže problém zvládnout, zvláště když islamisté mohou zahájit odlehčovací bojové operace i u nich doma, nebo oživit nějakou latentní kmenovou válku. Otázkou je rovněž doba a kvalita výcviku dostatečně početné a vyzbrojené nové armády Mali, která navíc musí dosáhnout hmatatelných úspěchů, aby získala bojového ducha a nespolehala se na cizince. Operace v Mali tedy rozhodně nebude krátkodobou záležitostí.

Další vývoj s otazníky

Mali je sice předním africkým producentem zlata, těží se tam rovněž uran, stříbro, diamanty a fosfáty, údajně jsou tam i naleziště ropy, a přesto životní úroveň většiny obyvatel patří k nejnižším na světě.

Zahnáním interventů na sever bez následných ekonomických změn se pouze konzervuje současný stav a nebude trvat dlouho a vypukne další válka v Mali, případně v jejím okolí. Navíc pobyt radikálních islamistů v islámském Mali přinese i jiné ovoce než válečné ztráty. V mysli některých obyvatel zakořenilá lživá hesla islamistů. To vše povede v budoucnu k dalšímu neklidu v chudé zemi, který se bude navíc projevat i stupňujícím se tlakem na emigraci do Evropy.

Obecně lze předpokládat několik možných scénářů dalšího bezpečnostního vývoje. V prvním případě bude po vojenském vítězství následovat stabilizace země podpořená bohatou zahraniční ekonomickou pomocí. Ovšem něco takového je možné pouze v případě, že by došlo jednak k dlouhodobě funkční dohodě s Tuaregy, jednak k úplnému potlačení islamistů v oblasti. Navíc je zde otázka, jak zabránit tomu aby z pomoci netěžili i oni, stejně jako v Somálsku i jinde. To se může znásobit nepromyšleným prosazováním ideologie multikulturalismu podle které se bude snažit donutit historicky nepřátelská etnika v Mali k soužití v jedné zemi, což je podle mého názoru nereálné. Je tedy jen otázkou času, kdy vypukne další konflikt, a v jakém rozsahu. Negativnímu vývoji by zabránil pouze extrémní růst životní úrovně veškerého obyvatelstva, který se však nedá předpokládat.

Druhou možností je dlouhá tzv. vyčerpávací válka, jak tomu bylo a je ve Vietnamu, Iráku, Afghánistánu a Somálsku. Intervenční jednotky nebudou moci dlouhodobě opustit

zemi a celá akce se bude neúnosně protahovat a prodražovat včetně nákladů na léčení invalidů a vojáků doživotně nakažených malárií. Že taková možnost reálně existuje dokazuje i fakt, že USA se vyhnuly aspoň částečně intervenci v Libyi, prakticky zcela v Sýrii, a nemají zájem vázat se ani v Mali. Ostatně většina evropských zemí nabízí pomoc pouze formou výcviku domácí armády s jednoznačnou neochotou angažovat se v bojové činnosti. Britský premiér uvedl 20. ledna k problému Mali, že předpokládá potřebu reakce, která bude trvat roky či dokonce desetiletí.

Lze reálně konstatovat, že islamisté převzali úspěšnou (údajně) sovětskou strategii dlouhodobé vysilovací války na velkém prostoru, která se v současnosti na druhé straně fronty označuje jako asymetrická či nízké intenzity, a byla opakovaně s úspěchem praktikována ve Vietnamu, Afghánistánu i Iráku. Ve skutečnosti je strategie vysilovací války poprvé doložena ze strany Říma po porážce u Cannes.

Pokud bychom použili k vyjádření úspěšnosti expedičních operací mimo Evropu tabulku (viz), budou hodnocení několika konfliktů posledních desetiletí z hlediska konfrontace požadovaných či očekávaných a dosažených cílů, a zároveň bezpečnosti Evropy, nepříliš radostná, i když nelze zcela vyloučit zlepšení v delším časovém horizontu. Otázkou je, zda by k takovému zlepšení nedošlo i samovolným vývojem bez vojenské intervence.

Tab.: Vyjádření úspěšnosti operací

Požadované faktory proti stavu před válkou:	Irák	Afghánistán	Somálsko	Libye	(Sýrie)
politická stabilita	ne	ne	ne	ne	ne
bezpečnostní stabilita	ne	ne	ne	ne	ne
omezení přítomnosti teroristů	ne	ne	ne	ne	ne
omezení obchodu s drogami	ne	ne	ne	ne	?
omezení transferu zbraní	ne	ne	ne	ne	ne
omezení islamizace	ne	ne	ne	ne	ne
omezení korupce	ne	ne	ne	ne	?
růst životní úrovně (prozatím)	ne	ne	ne	ne	ne

Zdroj: Vlastní.

Další možností je kombinace vítězství a porážky kdy země bude rozdělena na Mali a Azavad. Zde je možných několik následných směrů vývoje. V prvním dojde ke stabilizaci a islamisté budou z Azavadu vytlačeni. V horším případě se legálně ve volbách či násilně zmocní vlády nad Azavadem a vytvoří si z něj základnu pro budoucí islamistickou expanzi. Napadnout vítěze legálních voleb bude pro demokratické země politický problém.

Existuje ještě třetí verze tohoto vývoje, kdy Tuaregové budou násilně prosazovat rozšíření Azavadu na území v okolních zemích, kde žijí Tuaregové, tedy o vytvoření národního státu možná s pomocí islamistů. O potřebě řešení problému státu Tuaregů již ostatně píší i bezpečnostní odborníci. Berberští budou mít možná díky válce více štěstí a práva na národní stát než například Kurdové či Osetinci.

Hodnocení úspěšnosti operace v Mali bude možné pravděpodobně až s větším odstupem. Nelze popřít, že Francouzům se v posledních desetiletích podařilo v Africe vždy uspět. Obvykle však bojovali sami, případně s dobře známými spojenci proti známému lokálnímu protivníkovi. Do Mali však pod jejich vedením vstupuje mnohonárodní

koalice, jejíž členové nemusí mít shodné zájmy, přičemž bojují proti nadnárodnímu protivníkovi. Mohou se objevit tenze mezi Francií a USA, neboť první světová velmoc plánovitě posiluje svoje pozice v Africe, tedy nejen v Pacifiku. Afrika se totiž stává prostorem ekonomického soupeření ve kterém navíc výrazně boduje Čína, která si úspěšně vybudovala pozice v řadě afrických zemí a bez boje. To zužuje prostor ostatním hráčům.

Z hlediska hodnocení je jediným možným pozitivním výsledkem vojenské operace její jednoznačný úspěch, tedy vítězství. To znamená kapitulaci nebo dlouhodobé zastavení vojenské a politické činnosti protivníka v teritoriu, což je z hlediska mnohonárodní evropské mise EUTM a africké AFISMA v Mali prozatím nejisté. Neexistuje žádné sportovní čestné druhé místo či imaginární morální vítězství, oboje znamená u vojenské operace porážku.

Poznámky k textu:

- [1] K uvedenému lze doplnit, že síly FOMAC se v současné době pomalu budují, přičemž existují čtyři realizační plány. Jedná se o verze s jednou brigádou o 4000 vojáků, dvěma (8000), případně třemi (12 000) brigádami. Podle dostupných zdrojů existuje v současnosti pouze nejmenší verze, takzvaná lehká brigáda se 1600 vojáky, kterou tvoří podle francouzských zdrojů velitelská rota (159), pěší prapor (566) tvořený třemi rotami a jednou logistickou rotou, tankový prapor (455) tvořený třemi tankovými eskadronami (rotami) a eskadronou logistické podpory a podpůrný prapor (391) tvořený velitelskou baterií, baterií pozemního hlávkového dělostřelectva, baterií protiletadlového dělostřelectva, minometnou baterií a ženijní sekci. Oficiálně pěší prapor je pravděpodobně motorizovaný nebo spíše mechanizovaný, jinak by obtížně spolupracoval s tanky. Zdroj: Užitá literatura [36, 52, 53].
- [2] Například podle neoficiálních svědectví zahraničních vojáků rozkradli někteří afghánští velitelé i většinu žoldu svých vojáků. Zdroj: Informace od vojáků AČR.
- [3] Drogy, které směřují z Asie, především Afghánistánu (podle statistik protidrogových organizací se jedná o nárůst produkce o 300 % za posledních deset let) přes Kosovo do Evropy zlikvidují daleko víc nevěřících než islamisté na bojišti a ještě vydělají peníze, přičemž působí obrovské vedlejší finanční škody. Zdroj: Užitá literatura [61].
- [4] Paradoxem je, že uvedený velvyslanec se aktivně zasazoval o pomoc bojovníkům proti režimu Muamara Kaddáfího mezi které patřila i odnož al-Ká'idy v Maghrebu AQIM, která fúzovala již v roce 2007 s Libyjskou islámskou bojovou skupinou (LIFG), kterou vede Abdelhakim Belhaj. Stejný Belhaj se údajně v současné době angažuje v Sýrii. Zdroj: Užitá literatura [49].
- [5] Různé další zdroje uvádějí i jinou organizaci. Zdroj: Užitá literatura [35].
- [6] Nových útočníků bylo podle různých informačních poměrně málo, údajně mezi dvěma a třemi tisíci, přičemž obsadili území výrazně větší než Francie. Zdroj: Užitá literatura [46, 47, 48, 59, 64, 71, 72].
- [7] Podle nepotvrzených zdrojů získali útočníci ještě jednu domácí posilu, a to zhruba 30 % vojáků, kteří dezertovali z armády Mali.
- [8] Zde je třeba připomenout ještě jeden zajímavý fakt. Vůdce armádních povstalců kapitán Amadou Haya Sanogo, a rovněž část armády jsou údajně původem Tuaregové. Zdroj: Užitá literatura [54, 65].
- [9] Alžírští bojovníci, kteří byli vybaveni i československými zbraněmi, se vesměs chovali jako současní teroristé, svůj boj začali již v roce 1945 podřízením několika desítek bílých civilistů. Zdroj: Užitá literatura [78].
- [10] U nás se pro tuto skupinu států obvykle používá anglická zkratka ECOWAS, ale v Africe je společenství známé pod frankofonním názvem CEDEAO (Communauté Économique des États de l'Afrique de l'Ouest).
- [11] Důvody nasazení afrických vojáků, bez ohledu na jejich bojovou či morální hodnotu, jsou především ideologické, aby teroristé nemohli tvrdit, že operace *Serval* je akcí bílých křížáků a neokolonialistů. Francie musí navíc někomu předat znovudobyté území v situaci, kdy armáda Mali se teprve znovu buduje. Zdroj: Vlastní úvaha.

Užitá literatura, prameny:

A. Knihy a tištěná periodika:

- [1] BALABÁN, M. Globální trendy 2030, *Working paper*, 20/2013, Praha: Středisko bezpečnostní politiky FF UK, Ministerstvo vnitra ČR, 2013.
- [2] BALABÁN, M. Aktuální trendy a posuny ve vývoji globálního bezpečnostního prostředí. *Vojenské rozhledy*, 2012, roč. 21 (53), č. 2, s. 17-25, ISSN 2010-3292.
- [3] BALABÁN, M. - LUDVÍK, J. - STEJSKAL, L. *Strategické trendy globálního vývoje*. Praha: FSV UK, 2012.
- [4] BUMBA, J. Afričtí teroristé znervózňili evropské těžaře plynu a ropy, *Ekonom*, č. 5, 2013, s. 50-53.
- [5] DESSEILIGNY, N. Fighting escalates in Mali, *Jane's Defence Weekly*, March 6, 2013.
- [6] EASTERLY, W. *Břímě bláho muže: proč pomoc Západu třetímu světu selhává?* 1. vyd. Praha: Academia, 2010, 454 s. ISBN 978-80-200-1776-5.
- [7] EICHLER, J. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. 1. vyd. Praha: AVIS, 2006, 304 str. ISBN 80-7278-326-2.
- [8] EICHLER, J. Legální a nelegální války v dnešním světě. *Vojenské rozhledy*, 2013, roč. 21 (53), č. 3, s. 17-29, ISSN 2010-3292.
- [9] FRIEDMAN, G. Příští sto let: předpověď pro jednadvacáté století. 1. vyd. Praha: Argo, 2010. 323 s. ISBN 978-80-257-0238-3.
- [10] GAUB, F. Predicting the Arab Spring, *Jane's Defence Weekly*, February 8, 2012, s. 22
- [11] HEITMAN, H. Fast Movers: Tracking the Seleka Rebel Advance. *Jane's Defence Weekly*, January 16, 2013, s. 25.
- [12] INOZEMCEV, S. O některých problemách mirotvorčestva v Africe. *Zarubežnoje vojennoje obozrenije*, 2005, n. 9, s. 11-15.
- [13] INOZEMCEV, S. O některých aspektech politiky SŠA v Africe. *Zarubežnoje vojennoje obozrenije*, 2005, n. 10, s. 16-21.
- [14] INOZEMCEV, S. Dějatelnost' Francii po ukrepleniju mirotvorčeskogo potenciala Afriky. *Zarubežnoje vojennoje obozrenije*, 2005, n. 11, s. 15-18.
- [15] JACKSON, R. - TESFAZ, N. Managing Mali's melting pot, *Jane's Defence Weekly*, March 13, 2013, s. 24.
- [16] KITSON, Frank, E. Low Intensity Operations: Subversion, Insurgency, Peacekeeping. London: Faber and Faber, 1971, In: *Insurgency and Counterinsurgency in Iraq*. Rand National Security Division. Dostupné na http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/occasional_papers/2005/RAND_OP127.pdf
- [17] KUCHARSKI, P. *Somalija 92-95*. Warszawa: Altaje, 1998.
- [18] LIŠČÁK, V. *Státy a území světa*. 3., aktual. a dopl. vyd. Praha: Libri, 2009, 896 s. ISBN 978-80-7277-414-2.
- [19] LIŠČÁK, V. - FOJTÍK, P. *Státy a území světa*. Praha: Libri, 1998, 1069 s. ISBN 80- 85983-53-2.
- [20] MCLEARY, P. U.S. Army Beefing Up Partnership With Special Forces in Africa. *Defense News*, 2012, November 5, s. 15.
- [21] MURADIAN, V. Mali Lessons Learned. *Defense News*, 2013, February 11, s. 36.
- [22] RAŠEK, A. Bilance Obamovy bezpečnostní politiky, *Vojenské rozhledy*, 2012, roč. 21 (53), č. 3, s. 3-16, ISSN 2010-3292.
- [23] ŘEHÁK, D. - FOLTÝN, P. - STOJAR, R. *Vybrané aspekty soudobého terorismu*. 1. vyd. Praha: AVIS, 2008, ISSN 978-80-7278-443-1.
- [24] SABOLČÍK, D. - FUCHS, J. *Budoucí války ve městech*. 1. vyd. Praha: AVIS, 2007, 136 str. ISBN 978-80-7278-394-6.
- [25] STRELECKIJ, A. Škola razvėdky i lingvističeskich issledovanij vs Francii. *Zarubežnoje vojennoje obozrenije*, 2005, n. 12, s. 20-25.
- [26] TERTRAIS, B. *Atlas militaire et stratégique*. Paris: Editions Autrement, 2008.
- [27] TIGNER, B. EU Launches Mali training mission. *Jane's Defence Weekly*, 2013, February 27, s. 19.
- [28] TREBIN, M. *Vojny XXI věka*. Minsk-Moskva: Charvest, 2005.
- [29] WARD, G. Trends in Africa Provide Reasons for Optimism; HASSING, K.O. China's Soft Power Strategy in Africa; CANN, J. Chinese Arms Sales to Africa. In: *Security in Africa: IDA Research Notes*. Alexandria, VA, USA: Institute for Defense Analyses, Summer 2012.
- [30] Conflict in the Sahel, *IHS Jane's Capabilities Briefing*, February 2013.
- [31] *Country profile Mali*. Library of Congress – Federal Research Division, January 2005.
- [32] *Les operations de maintien de paix de l'ONU*, 2010.
- [33] *Nový velký atlas světa*. Mnichov: Wissen Media, Verlag GmbH, 2007.
- [34] *Vojenská strategie*. GALATÍK, V. - KRÁSNÝ, A. - Zetocha, K. (eds.). Praha: PIC MO, 348 str. 2008, ISBN 978-80-7278-475-2.

[35] *The World Defence Almanach*, 2012.

B. Internet:

- [36] African-led International Support Mission to Mali, *Wikipedia*, the free encyclopedia.
- [37] Al-Qaeda, *Wikipedia*, the free encyclopedia.
- [38] Al-Qaeda involment in Africa, *Wikipedia*, the free encyclopedia.
- [39] Al-Qaeda in the Islamic Maghreb, *Wikipedia*, the free encyclopedia.
- [40] Al-Qaeda unlikely to profit from Mali rebelion, www.dailystar.com.lb.
- [41] Algerian Civil War, *Wikipedia*, the free encyclopedia.
- [42] ANDERSEN, E. *Vojenské operace ve slabých státech jen posílí islamistická hnutí*, dostupné na <http://lhned.cz>.
- [43] Ansar Dine, *Wikipedia*, the free encyclopedia.
- [44] Army of Africa (France), *Wikipedia*, the free encyclopedia.
- [45] Azawad, *Wikipedia*, wolna encyklopedia.
- [46] *Battle for Mali: Operation Serval*, dostupné na <http://sofrep.com>.
- [47] Battle of Gao, *Wikipedia*, the free encyclopedia.
- [48] Battle of Konna, *Wikipedia*, the free encyclopedia.
- [49] CARTALUCCI, T. US Government Support to Al Qaeda in Northern Mali, France Comes to the Rescue, dostupné na <http://Global Research>.
- [50] Combined Joint Task Force – Horn of Africa, *Wikipedia*, the free encyclopedia.
- [51] *CSDP Civil Mission in Sahel*, European Union, presse.psd@eeas.europa.eu.
- [52] *Economic Community of Central African States (ECCAS)*, dostupné na <http://www.ceeac-eccas.org>.
- [53] Economic Community of West African States Monitoring Group, *Wikipedia*, the free encyclopedia.
- [54] ENGDAHL, W. Mali and ARFICOM's Africa Agenda: Target China, dostupné na <http://www.voltairenet.org>.
- [55] EUTM Mali, *Wikipedia*, the free encyclopedia.
- [56] French Colonial Forces, *Wikipedia*, the free encyclopedia.
- [57] French West Africa, *Wikipedia*, the free encyclopedia.
- [58] Insurgency in the Maghreb (2002-present), *Wikipedia*, the free encyclopedia.
- [59] Konflikt w Mali (2012-2013), *Wikipedia*, wolna encyklopedia.
- [60] List of French possessions and colonies, *Wikipedia*, the free encyclopedia.
- [61] MADSEN, Wayne. *CIA's Islamist Terrorist Network*. Strategic Culture Foundation. Dostupné na <http://www.strategic-culture.org/news/2012/09/12/the-cia-islamist-terrorist-network.html>. [12.09.2012]
- [62] Mali, *Wikipedia*, the free encyclopedia.
- [63] Mali, *CIA-The World Factbook*.
- [64] *Mali Conflict: UN Backs France's Military Intervention*, dostupné na <http://www.BBC news>.
- [65] MEYSSAN, T. One war can hide another, dostupné na <http://www.Voltairenet.org>.
- [66] MCGREGOR, A. *Revolutionary Roadshow: Libyan Arms and Fighters Bring Instability to North and West Africa*, dostupné na <http://www.jamestown.org>.
- [67] Military of Mali, *Wikipedia*, the free encyclopedia.
- [68] Movement for Oneness and Jihad in West Africa, *Wikipedia*, the free encyclopedia.
- [69] National Movement for the Liberation of Azawad, *Wikipedia*, the free encyclopedia.
- [70] Northern Mali Conflict (2012-present), *Wikipedia*, the free encyclopedia.
- [71] Operacja Serval, *Wikipedia*, wolna encyklopedia.
- [72] Operation Serval, *Wikipedia*, the free encyclopedia.
- [73] Sahel, *Wikipedie*, otevřená encyklopedie.
- [74] United States Arfica Command, *Wikipedia*, the free encyclopedia.
- [75] HANSEN, A. *The French Military in Africa*, Council of Foreign Relations, dostupné na www.cfr.org.
- [76] Tuaregové, *Wikipedie*, otevřená encyklopedie
- [77] Western Sahara War, *Wikipedia*, the free encyclopedia.
- [78] ZÍDEK, Petr. *Naše zbraně pro povstalce*. Dostupné na <http://www.czsk.net/svet/clanky/svet/zbranepovstalci.html>

C. Neformální zdroje:

Poznatky autora z diplomatické a odborné praxe v několika arabských zemích.

Osobně konzultované poznatky z praxe některých diplomatů, vojáků a odborných specialistů v některých arabských a afrických zemích.